

Ο ΑΗΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΚΟΥΛΤΟΥΡΜΟΥΣΙΑΝΟΣ *

Μιά φορά, όταν είμουν παιδί, μᾶς πήγε ὅλη τὴν οἰκογένεια ὁ πατέρας μου στὸ πανηγύρι τοῦ Ἀηγιάννη τοῦ Κουλτουρμουσιού, ὅπου στίς 29 τ' Αὐγούστου κάθε χρόνο κοιμούντανε μιὰ βραδυὰ μέσα στὴ γῆ οἱ ἄρρωστοι γύρω στὸ Ἀγίασμα¹⁾ του, καὶ σηκώνονταν γεροί. Φύλλον 7
Ἀπομνημόνιο
τ. 2 Β' 1939
σ. 328-331

Τὸ ξακουσμένο Ἀγίασμα τοῦ Ἀηγιάννη βρίσκονταν μέσα σὲ μιὰ χαμηλὴ ρεματιά, στὰ βορειοδυτικὰ τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας, σὲ μικρὴ ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ τσιφλίκι Κουλτουρμούσι¹⁾. Μερικὰ μεγάλα δένδρα κι' ἄλλα πὶο μικρά ὑψώνουνταν γύρω ἀπ' τὴν ἱερὴ πηγὴ, ποὺ τὴν προφύλαγε ἓνα ταπεινὸ περιτείχισμα. Εἶταν ἀσύχναστο τὸ μέρος καὶ τὸ Ἀγίασμα τόσο φτωχικὸ, ποὺ ἡ καντήλα του στέκονταν συχνὰ σβυσμένη. Μὰ μὲ τὸ καλὸ ποὺ εἶδαν ἀπὸ χρόνια χιλιάδες ἄρρωστοι διαλαλήθηκε ἡ χάρις τοῦ παντοῦ, καὶ τὸ πανηγύρι τ' Ἀηγιάννη τοῦ Κουλτουρμουσιού ἐγίνε τὸ πὶο περίφημο ἀπ' ὅλα τὰ ἐξοχικὰ πανηγύρια τῆς περιφέρειας. Διότι μ' ἓνα πλάγισμα μέσα στὸ θαυματουργὸ χωράφι, ποὺ ἀπλώνουνταν δίπλα στὸ Ἀγίασμα του, περνοῦσανε παλιοὶ ρευματισμοί, διάφοροι χρόνησιοι πόνοι μὲς τὰ κόκκαλα, κι' ἄλλες παρόμοιες ἀρρώστιες, ποὺ δὲν μπορούσανε νὰ τίς γιάνουν οἱ γιατροί. Γιὰ τοῦτο περιμέναμε μὲ λαχτάρα τὴν ἡμέρα του ὅλα τὰ σπιτικά, ποὺ εἶχαν τέτοιον ἄρρωστο, κι' ἄλλα ποὺ δὲν εἶχαν πηγαινᾶν νὰ περάσουνε μιὰ βραδυὰ στὴν ἐξοχή, ποὺ θὰ εἶτανε σπουδαία ποικιλία στὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ ἐργατικοῦ καὶ φιλοπροόδου καὶ νοικοκερεμένου ἐλληνισμοῦ τῶν θρακικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐκεῖνο μάλιστα τὸ χρόνο εἶχε δώσει ὁ Θεὸς ἀρκετὴ ἐσοδεῖα στὰ γεννήματα, κ' οἱ χωρικοὶ πληρώναν εὐκόλα τοὺς φόρους των, ἐτοίμαζαν χαρούμενοι τὰ χειμωνιάτικὰ τους, κ' ἔτρεξε κόσμος περισσότερος ἀπὸ κάθε ἄλλο χρόνο στὸ πανηγύρι τ' Ἀηγιάννη.

* Τὸ Κουλτουρμούσι ἦτο τσιφλίκι ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Σηλυβρίας. Ἰδιοκτησία τῶν κληρονόμων τοῦ Δαμάτ Μαμουτ πασσᾶ, ἠγοράσθη ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου παρὰ τοῦ ἐκ Σηλυβρίας Μιχ. Ν. Παπαδοπούλου καὶ τοῦ ἐκ Τσανδῶς Πολυχρ. Λιολιοπούλου. Διεκρίνετο διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ παραγομένου σίτου. (Σ. Θ.).

1) «Θρακικά», Τόμ. 1, σ. 400, Ἀν. Κ. Π. Σταμούλη «Τοπωνυμικά Θράκης».

Ἀρχίσανε λοιπὸν ἀπ' τὸ πρῶτ' τῆς παραμονῆς νὰ μαζεύονται κοντὰ στὸ Ἀγίασμα μὲ νταλίκες καὶ βωδάμαξα, καὶ πρῶτα ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κερμένι τὸ γειτονικὸ κι' ἀπ' τὴν Τσεντῶ μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀμπέλια, πῶδιναν μοναδικὰ κι' ὀλόγλυκα σταφύλια, τσαγούσια, περιττιανὰ καὶ μοςκέτια, κίτρινα σὰν τὸ φλουρί. Ἄλλα ἀμάξια κατέβηκαν κατόπι ἀπὸ τὴν Τσόρλου κι' ἀπ' τὴ Μεσσηνὴ κι' ἀπὸ τὴ Στράντζα, τὴ μεγάλη ἑλληνικὴ κωμόπολη κοντὰ στὴ Μαυροθάλασσα, ποὺ διατηροῦσε τὰ καλύτερα σχολεῖα κατακεῖ, καὶ εἶχε τὰ πιὸ ὁμορφα κορίτσια μὲ γλυκὰ καὶ μαῦρα μάτια. Καὶ κάτω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς γαλανῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ ἦρθανε Ἡρακλειανοὶ καὶ Ξαστρανοὶ, Γιαλίτες καὶ Πλιβατιανοὶ καὶ ἄλλοι, λογιῆς κοπῆς κόσμος. Ἐδῶ ἔβλεπες βουλγαροφώνους κολλήγους, ποὺ κουβαλοῦσαν τὰ ταξίματά τους ἀπὸ τὰ κοντινὰ ἀγροκτῆματα τῶν Τούρκων καὶ Ρωμῶν τσιφλικούχων καὶ παρακεῖ περήφανες οἰκογένειες ἀπὸ τὴν ἀρχοντικὴ Σηλυβριά, ποὺ τίς ἐπίεζε σκληρὴ ἀνάγκη νὰ φέρουν τοὺς ἀρρώστους τῶν νὰ παραχωθοῦνε μιὰ φορὰ στὸν Κοιλοτουρμουσιανὸ τὸν Ἀηγιάννη, τὸν Ἀηγιάννη τὸν Παραχωτῆ.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς ὅλος ὁ ἀνοιχτὸς ἐκεῖνος χώρος πλάγι στὸ Ἀγίασμα εἶχε γεμίσει ἀπ' τὰ ἀμάξια τῶν προσκυνητῶν, ποὺ ἔγινε τὸ καθένα τους κατάλυμα. Κατέβηκαν ἀμέσως οἱ ψάθες καταγῆς, στρώθηκαν οἱ σελτέδες μὲ τὰ κεντημένα τ' ἄσπρα μαξιλάρια, κ' οἱ γανωμένοι τεντζερέδες τοποθετήθηκαν ἐπάνω σὲ τζάκια τῆς στιγμῆς. Πρῶτη δουλειὰ τῆς ἐξοχῆς τὸ πανηγύρι εἶτανε νὰ ἐτοιμάσουν τὸ φαγί. Τὴν ἴδια ὥρα ἔγιναν καὶ ὑπαίθρια καφενεῖα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ πρόχειρους πάγκους γιὰ τὰ ποτήρια καὶ καναπέδες μὲ σανίδια. Σὲ λίγο μάλιστα ἄρχισαν νὰ παίξουν κατάλληλους σκοποὺς ἄλλοι οἱ λατέρνες κι' ἄλλοι τὰ ψιλὰ τὰ παιχνίδια, οἱ λαγοῦτες δηλαδή, τὰ κλαρινέτα καὶ οἱ λύρες, κι' ἅμα μαζεύθηκαν οἱ χουβαρδάδες καὶ κεράσθηκαν δυὸ τρεῖς φορές, πιάσθηκαν παρέες παρέες στὸ χορὸ. Ἀπ' ὅλους ὅμως πρῶτος φάνηκε ὁ Στεφανάκης τὸ Χατζόπουλο, ὁ πιὸ μερακλὴς ἀπὸ τοὺς καφετζήδες τῆς Τσεντῶς, ποὺ εἶτανε καὶ στὰ προξένια. Ἔσερνε μὲ τέχνη τὸ συρτὸ καθὼς καὶ τὸν κασάπικο, ποὺ τὸν χόρευε στὸ νύχι ἐπάνω. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ, ποὺ βρίσκουνταν στὸ κατακόρυφο ἢ ζάλη τοῦ χοροῦ, κι' ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν συγκεντρωμένων θεατῶν καταλάβαινε πὼς ὅλοι θαύμαζαν τὴ λεβεντιά του φώναζε σπαραχτικὰ, νὰ τὸν ἀκούσουν τὰ κορίτσια: «Πάρτε με καὶ θά πεθάνω». Ποιὸς ξαίρει μήπως εἶταν κ' ἡ δικιά του κάπου ἐκεῖ κοντά, καὶ εἶδε τὸν καημὸ του. Ἐνα μονάχα εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ πεταχτὸς ὁ καφετζῆς ἀρραβωνιάσθηκε προτοῦ νὰ κλείσῃ χρόνος.

Μαζί με τὴν διασκέδαση αὐτὴ ἄρχιζε πρὸς τὸ σουρούπωμα ἡ ἀπαιτούμενη ἐτοιμασία γιὰ τὴ θεραπεία τῶν ἄρρωστων. Πλάγι στὸ κάθε ἀμάξι ἄνοιγαν ἀπὸ ἓνα μικρὸ λάκκο μὲ βάθος μισοῦ μέτρου, ὅπου θὰ πλάγιαζε ὁ ἄρρωστος. Ἡ γῆ ἐκεῖ ἄλλως τε εἵτανε σκαμμένη σὲ πολλὰς μεριές ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια, καὶ μόλις ξεχορτάριαζαν κ' ἐσιαζαν τὸ μέρος εἵταν ἕτοιμο τὸ κρεββάτι τὸ περίεργο. Ἐβγαζαν βιαστικά τὰ χώματα, ἔκαιγαν ξύλα καὶ ξερὰ χορτάρια, κι' ὅταν ἡ νύχτα σκεποῦσε μὲ σκοτάδι τὰ πάντα, ἀμέτρητες χρυσὲς φωτιὲς ἔφεγγαν μέσα στὴν περιοχὴ, ποὺ βόιζε ἀπ' τὰ τραγούδια καὶ τὶς φωνὲς τῶν χορευτῶν. Ἡ φωτιά ἐξακολουθοῦσε νὰ καίγῃ δυὸ τρεῖς ὥρες ἕως ὅτου πυρακτώνουνταν ὁ λάκκος. Τὸν ράντιζαν τότε μὲ ἀγίασμα σὲ σχῆμα σταυροῦ. Ἐστρωναν χλωρὰ κλαδιά καὶ χράμια, καὶ πρὶν νὰ σκορπίσουν οἱ ζεστοὶ ἄχνοι, ξαπλώνουνταν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ πονεμένο τὸ κορμί, γιὰ νὰ πάρῃ τὸ λουτρό του. Καὶ εἵτανε πραγματικὰ λουτρό σωτήριο, Διότι ὁ ἄρρωστος ἔπεφτε μὲ θερμοκρασία ὑψηλὴ, καλοσκεπάζονταν μὲ χοντρά παπλώματα καὶ μετὰ λίγη ὥρα κολυμποῦσε μὲς τὸν ἵδρω. Οἱ οἰκεῖοι του ὁμῶς παραφύλαγαν κρατῶντας καθαρὲς ἀλλαξιές. Ἀλλάζε λοιπὸν ἀσπρόρρουχα καὶ ξανάλλαζε, κι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνονταν δυὸ τρεῖς φορές ἀκόμη, ἕως ὅτου ξεθύμαινε ἡ ζέστη, καὶ τότε πιά τὸν ἀνέβαζαν νὰ ἡσυχάσῃ στὸ ἀμάξι, ἀνάμεσα στὰ μαλακὰ στρώματα, ὅπου ἓνας ὕπνος γλυκὸς τὸν ἔπαιρνε τὴν ἴδια στιγμή. Κι' ὅταν ξυπνοῦσε τὸ πρωί, σηκώνονταν χωρὶς πόνους καὶ φανέρωνε χαρούμενος, δι. ἓνα μεγάλο βάρος εἶχε φύγει ἀπὸ μέσα του. Εἶχε χαθῇ πιά τὸ κακὸ, ποὺ τὸν παίδευε ὁλόκληρα χρόνια καὶ στερεώνονταν ἡ πίστη τοῦ λαοῦ στὴ μεγάλη χάρι τοῦ Ἁγίου.

Ἐκεῖ ποὺ εἶχαν νὰ παρασταθοῦνε ἄρρωστο ἡσυχάζαν πρὸς τὰ μεσάνυχτα, τὸ γλέντι ὁμῶς δὲ σταματοῦσε παραπέρα, ἠχοῦσαν οἱ μουσικὲς, καὶ τὰ ποτήρια ἐξακολουθοῦσαν νὰ γεμίζουν κρασί ἀπὸ τὰ βαρελάκια, πῶφταν ἀπ' τὰ χωριά τους οἱ καφετζήδες, κ' ἔπρεπε ἀπὸ βραδὺς ν' ἀδειάζουν ὅλα διότι τ' Ἀθηναινοὶ ἀνήμερα, ποὺ πενθοῦσαν οἱ ὀρθόδοξοι γιὰ τὸν ἄδικο ἀποκεφαλισμό τοῦ Προδρόμου, εἵταν ἀμαρτία νὰ πιῇ κανεὶς κρασί καὶ νὰ καταλύσῃ κόκκινον σταφύλι. Καὶ γιὰ τοῦτο βάσταζε ἡ διασκέδαση ὅλη ἐκείνη τὴ νύχτα τὴ μαγευτικὴ, ποὺ δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ στὴ ζωὴ μου. Ἐλαμπαν ἐξαιρετικά τὰ ἄστρα στὸν οὐρανό, ποὺ ἔλεγαν ὅτι εἶναι τόσα στὸ πληθος, ὅσες εἶναι κ' οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων στὸν κόσμον. Φυσοῦσε ζωογόνο ἀγεράκι, ποὺ περισσεύε τὴν εὐθυμὴ διάθεση, κ' οἱ περισσότεροι δὲν κοιμούνταν καθόλου, χωρὶς νὰ καταλάβουν πῶς πέρασε ἡ ὥρα.

Ἦταν ξημέρωσε ἡ γιορτή, βρέθηκε ὁλος ὁ κόσμος στὸ πόδι, καὶ ἅμα χτύπησε τὸ σήμαντρο καὶ κίνησε ὁ παππᾶς πρὸς τὸ Ἀγίασμα, μαζεύτηκαν σύντομα ὅλοι, ἄναψαν κεριὰ μὲ προσοχή, τὰ κόλλησαν στὶς πέτρες τοῦ μικροῦ περιτειχίσματος, κι' ἀφοῦ ἤπιανε ἀγίσμα καὶ ἔβρεξαν μὲ τοῦτο τὰ μαλλιά τους, σταθήκανε ν' ἀκούσουν τὴν ἀκολουθία. Εἶχε λειτουργήσει ὁ Παπαγιαννάκος, ὁ Τσεντιανός ὁ οἰκονόμος μὲ τὴν κουδουνιστὴ του τὴ φωνή, ποὺ ἔκαμνε τὴ λειτουργία μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τάξη. Εἶπε ἀργὰ τὸ Εὐαγγέλιο. Μνημόνεψε τὰ ὀνόματα καθαρὰ καὶ μεγαλόφωνα, γιὰ ν' ἀκούσουν οἱ γυναῖκες τὰ δικά τους. Κι' ὅταν ἐδιάβαζε τίς εὐχές, ἔσκυβαν οἱ χριστιανοὶ τὸ κεφάλι μὲ εὐλάβεια, κ' ἐκείνη τὴ στιγμή θαροῦσες πὼς καὶ τὰ δέντρα ἔνοιωθαν τὴν ψαλμωδία τὴ γλυκεῖα καὶ διαχύγονταν ὁλόγυρα ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυση τελείωνε σχεδὸν ἡ πανήγυρη, καὶ ἄρχιζε τὸ πλῆθος νὰ σκορπάῃ. Οἱ μακρυνοὶ ξεσηκώνουνταν πρῶτοι, γιὰ νὰ γυρίσουν νωρὶς στὰ χωριά τους. Περνοῦσανε λοιπὸν τὰ χάντρα στῶν ἀλόγων τοὺς λαιμούς, στόλιζαν τίς τσέρρες τῶν ἀμαξιῶν μὲ κλαδιά, ἄλειφαν τὰ τρεχούλια μὲ κατράνι, καὶ ξεκινοῦσανε ἀραδιαστοὶ μὲ χαρὲς καὶ μὲ τραγούδια. Θυμοῦμαι κι' ἓνα ἀπὸ τὰ τραγούδια ποὺ τραγουδοῦσαν περισσότερο «ὦ ἔλα κόρη ἔλα, ξανθὴ καὶ γαλανή, νὰ λύσουμε μὲ τρέλλα τὴς βάρκας τὸ πανί».

Ἐμεῖς ἀπὸ τὴν Τσεντώ, ἀφοῦ παραβγάλαμε ὁλους τοὺς γνωστούς, ἐφύγαμε σχεδὸν τελευταῖοι, διότι τὸ χωριὸ μας ἀπείχε μιά ὥρα μονάχα ἀπ' τὸ Κουλτουρμούσι καὶ σταματήσαμε στὸ Πρωτογόνατο, μιά ὑψηλὴ τοποθεσία, ἀπὸ ὅπου παρουσιάζουνταν μιά ἐξαισία εἰκόνα, ποὺ εἶτανε χαρὰ Θεοῦ νὰ τὴν βλέπης. Πρὸς τὴν μεριὰ τῆς ἀνατολῆς φαίνονταν ὁλόκληρη ἕως τὰ περίχωρα τῆς Πόλης ἡ ἐπαρχία Σηλυβρίας μὲ τ' ἀλησμόνητα χωριά της, σὰν περιβόλι ἀπέραντο. Κι' ἀπὸ δεξιὰ καμάρωνε ἡ Προποντίδα μὲ τὴ γελαστὴ ἀκρογιαλιά της, ποὺ ξεγελοῦσε τὸ βλέμμα καὶ τῷ περνε καὶ τῷ φερνε ἐκστατικὸ ἕως τὴν ἄκρη τοῦ θαυμάσιου καὶ ἀνοιχτόκαρδου ὁρίζοντα. Ἐκεῖ στὸ βάθος διακρίνονταν θαμπὰ τὰ νησιά τοῦ Μαρμαῤα καὶ ἡ ἀντικρυνὴ στεριά τῆς Βιθυνίας, μὲ τὸν Προυσσιανὸ τὸν Ὀλυμπον κι' ἄλλα παραπερά ὑψώματα, ὅλα τους ἅγια χώματα ἑλληνικά.

Ξάνθη 10 Ἀπριλίου 1939

ΦΩΤΙΟΣ ΓΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ